

Monitieteinen humanistinen termihake

Seminaarikokous 30. 4. 2015

Läsnaolijat: Kaarina Pitkänen-Heikkilä (TTP, suomen kieli), Minna Majanen (suomen kieli), Elina Vitikka (suomen kieli), Antero Salminen (sosiaalipsykologia), Jan-Olof Östman (pohjoismaiset kielet), Janne Vanhanen (estetiikka), Martta Heikkilä (estetiikka), Mauri Pajunen (käytännöllinen filosofia), Tiina Onikki-Rantajääskö (TTP, suomen kieli), Lea Laitinen (TTP, suomen kieli), Pirjo Hiidenmaa (suomen kieli), Markku Roinila (filosofia, TTP, pj ja sihteeri)

Diskurssi

Aluksi puhuttiin diskurssi-termin eroista filosofiassa ja kielitieteessä. Jälkimmäinen termi on varsin yleinen kun taas filosofiassa diskurssi liittyy yleensä johonkin kontekstiin.

Kielitiede

Kielitieteen sivulla on kolme eri määritelmää: 1) puhuttu ja kirjoitettu kielenkäyttö 2) tietty puhetapa 3) sosiaalisena käytänteenä esim. aiheensa puolesta tunnustettavasti toistuva ja rajautuva kielenkäytön tapa

Mietitiin sitä tulisiko kohtaa 3 hieman laajentaa. Laitinen ja Westman kiinnittivät huomiota kakkoskohtaan ja miettivät mitä siinä oikeastaan tarkoitetaan – tulisiko sitä avata esimerkiksi käsitehistorian kautta? Hiidenmaa korosti, että siihen tulisi vielä lisätä yhteys merkitykseen ja mahdollisesti konteksti. Näiden mietteiden pohjalta Onikki-Rantajääskö muokkasi saman tien kakkoskohdan muotoon: ”tietyn puhetavan tuottamat ja kielenkäytössä aktivoituvat merkitykset”. Päätettiin lisätä sivulle käsitehistoriaa tilaisuuden tullen – myös kohtaa yksi voisi selittää tarkemmin ottamalla huomioon mm. hymiöt.

Kirjallisuustiede

Kirjallisuustieteen sivulla määritelmät puuttuvat, mutta selitteitä on kolme eri kohtaa: 1) esitysmuoto (käsitehistoriaa) 2) narratologia 3) konteksti. Pitkänen-Heikkilä huomautti, että kohtien tärkeysjärjestystä voi vielä miettiä – nyt laajin selite on viimeisenä. Pitäisikö olla toisinpäin? Olisiko kolmonen tärkein? Määritelmät voisi laittaa samaan järjestykseen. Viittaukset filosofian sivulle voisi lisätä. Westman huomautti, että narratologian kohdalla voisi ehkä viitata kielitieteeseen. Olisiko narratologia osa tietystä puhetavasta kielitieteessä (Hiidenmaa) eli narratologia olisi alalaji kielitieteen sivun ensimmäisestä määritelmästä? Onikki-Rantajääskön mukaan ehkä vain viittaus naapuritieteen sivulle voisi riittää tässä suhteessa. Westman huomautti vielä, että kielitieteessä narratologia ja diskurssi ovat lähellä toisiaan. Mietittiin vielä kirjallisuustieteen sivun kolmatta selitettä. Westman ei oikein tunnistanut Saussurea Foucaultin kuvauksesta – mietittiin olisiko kyse Foucault'n tulkinnasta. Onikki-Rantajääskö lisäsi asiasta huomautuksen keskustelusivulle.

Filosofia

Filosofian sivulla ensimmäinen määritelmä liittyy kielitieteen sivun ensimmäiseen määritelmään – siinä voisi viitata kielitieteen teksti-sivuun. Selitteeseen voisi lisätä termin ”emansipatorinen” diskurssista puhuessa. Selitteessä eri elementit voisi erottaa paremmin toisistaan. Sivu vaatii jonkin verran työstöä. Määritelmissä ensimmäiseen tulisi laittaa ”kielen” sijaan ”kielellinen ilmaus”. Toisessa määritelmässä kyse on pikemmin (salatusta) normistosta kuin kuvauksesta, sitä pitää siis muuttaa. Muutenkin kävi ilmi (Hiidenmaa), että sivulla menevät sekaisin diskurssi ja diskurssianalyysi (jolle pitää tehdä uusi sivu). Diskurssi on implisiittinen

/ ilmenevä normisto kun taas diskurssianalyysi pyrkii paljastamaan nämä normit ja tekemään ne eksplisiittisiksi (normiston kuvaus). Toisin sanoen normit sisältyvät diskurssiin. Lähikäsitteistä viittaussuhteet pitää miettiä uudelleen ja poistaa lähikäsite feministinen filosofia.

Muut

Entä diskurssi muissa tieteenaloissa? Selvästi se kuuluu sosiaalipsykologiaan alaan, joten TTP toivoo termille sivua ao. termialueelle sopivan tekijän löytyessä. Termi ei kuulu HY:n painopistealueisiin, mutta sovittiin, että tieteenalan edustaja on yhteydessä Tampereen yliopiston tutkijoihin, jossa on asiantuntemusta termin suhteen. Estetiikan edustajista Janne Vanhanen reflektoi diskurssia estetiikassa, jossa sillä on yhteyksiä aistimellisuuteen, Austiniin ja Wittgensteiniin. Nämä eroavat sen verran muiden tieteenalojen määritelmistä ja selitteistä, että päätettiin syksyllä perustaa sivu ao. termistä estetiikkaan. Huomautettiin, että romaanikielen diskurssi-sivu vaatii lisätyöstöä.

Teksti

Tekstuaalitieteet

Tekstuaalitieteissä on kolme erillistä termisivua. Mietittiin onko niille kaikille tarvetta, mutta Laitisen mukaan kyllä on. Tultiin kuitenkin siihen tulokseen, että sivut olisi hyvä linkittää keskenään. Onikki-Rantajääskö teki alustavat linkitykset. Muuten sivut olivat melko hyvät, vaikka hieman tarkennusta tarvittaisiin.

Kielitiede

Kielitieteessä on kaksi eri sivua: toisen on tehnyt Laitinen, joka on yleisluonteinen kuvaus aiheesta ja toisen on tehnyt aiemmin opiskelija. Sivut päätettiin yhdistää toisiinsa siten, että jälkimmäiseltä sivulta lisätään joitakin sisällöllisiä asioita edelliseen. Lisätietoihin toivottiin mainintaa filologiasta (Westman). Lea Laitinen lupasi suorittaa yhdistämisen ehtiessään.

Muut

Kieliteknologian sivulla määritelmän kieliasua on korjattava, mutta muuten sivu on Pitkänen-Heikkilän mielestä riittävän valmis. Mietittiin mihin muihin tieteenaloihin termi soveltuisi. Sosiaalipsykologiassa termiä ei juurikaan käytetä, samoin estetiikassa. Pajunen toi esiin filosofiassa tärkeän käytön hermeneutiikassa, jossa teksti liittyy tulkinnan ongelmaan (teksti tulkitsijan esiyymmärryksenä). Termillä lienee myös merkitystä jälkistrukturalismissa. Päätettiin perustuu teksti-termisivu filosofiaan. Käsitehistorian sijainti ja tarpeellisuus jäi auki, mutta mahdollisen sijoituspaikka voisi olla kielitiede tai mahdollisesti vielä keskeneräinen kirjallisuudentutkimuksen termisivu.

Lopuksi Westman toi esille arkikielisen käytön tärkeyden. Onikki-Rantajääskö huomautti, että Kielitoimiston sanakirja on nyt avoimessa verkkokäytössä, joten termisivuilta voi linkata siihen arkikäytön selvittämiseksi.

Seuraavat kokoukset

Seuraavat hankkeen kokoukset ovat 28.5.(PR, sali 16, 10-12) ja 4.6. (PR, sali 16, 10-12). Kokouksessa käsiteltävien termien suhteen voi tehdä ehdotuksia viikon 15 ajan, sen jälkeen hankkeen työryhmä päättää termit.